

Ársfrágreiðing fyri Vísindasiðsemissnevndina 2015

Vísindasiðseminevndin er sett við heimild í “Lov om et videnskabsetisk komitésystem og behandling af biomedicinske forskningsprojekter”, sum varð sett í gildi við kongligari fyriskipan nr. 961 tann 15. juli 2013. Uppgávan hjá nevdini er at meta um og geva loyvi til at seta granskingarverkætlanir í verk í Føroyum.

Nevndin hevur sjev limir, fýra leikfólk og trý fakfólk við granskingarroyndum innan heilsuvísund, og helt fram óbroytt frá 2014. Tó er Shahin Gaini ikki í nevdini frá seinnu hálvu av 2015. Við árslok 2015 var ongin settur í hansara stað.

Limirnir í 2015:

- Jens Andreassen, formaður, lækni og granskari
- Shahin Gaini, lækni og granskari (fyrru helvt av 2015)
- Ann Østerø, leiðari á Diagnostiska deplinum á LS
- Armgarð Arge, cand. theol. og tíðindakvinna
- Oluf Færø, næstformaður, cand. scient.
- Halgir Winter Poulsen, cand. jur. fv. advokatur
- Gunnvør á Norði, lívfrøðingur, granskari

Skrivari: Anna Maria Ellingsgaard, cand. soc í HRM

Avgerðir hjá føroysku vísindasiðsemissnevndini kunnu kærast til DNVK (Den Nationale Videnskabsetiske Komité) í Danmark. Sami kærurøguleiki er fyri avgerðir tiknar av staðbundnu vísindasiðsemissnevndunum í Danmark.

Endamálið hjá Vísindasiðsemissnevndini er at tryggja, at heilsuvísindaligar granskingarverkætlanir eru skipaðar á vísindasiðsemiligum tryggum grundarlagi. Sum grundregla skulu rættindi og tryggileiki hjá royndarpersóninum takast framum vísindalig og samfelagslig áhugamál í heilsugransking.

Umframt lóggávuna fyriheldur nevndin seg til almennu meginreglurnar hjá Den Nationale Videnskabsetiske Komité (DNVK), soleiðis sum tær eru tøkar á heimasíðuni www.dnvk.dk

Fundir og umsóknir

Nevndin hevði 11 fundir í 2015 og viðgjørði 19 umsóknir. Harav vórðu 11 umsóknir góðkendar og 1 umsókn ikki góðkend. Fyri 5 umsóknir varð staðfest, at tær kravdu ikki viðgerð í nevdini. Í hvørjum einstøkum føri kom nevndin til eina felags niðurstøðu. Ongin niðurstøða kravdi atkvøðugreiðslu í nevdini.

Flest allar umsóknirnar vórðu svaraðar innan freistina á 60 dagar.

Annað virksemi

Fyrst í árinum kunnaði nevndin á fundi við umboð fyri Heilsumálaráðið og Ílegusavnið um ivamálini, sum nevndin hevði í 2014 viðvíkjandi trygdini og øðrum viðurskiptum á Íleguøkinum¹. Umboðið frá Heilsumálaráðnum kunnaði tá nevndina um, at ein arbeiðsbólkur viðgjørd hesi og onnur viðurskipti. Úrslitið frá arbeiðsbólkinum varð liðugt á sumri sama ár í álitinum *”Útgreinan av lóggávuni á humangenomøkinum í Føroyum”*, sum kann lesast á heimasíðuni hjá Heilsumálaráðnum².

Út av teim 38 tilmælunum í álitinum, eru fleiri, sum eru viðkomandi fyri virkisøkið hjá Vísindasiðsemisnevndini³. Við árslok 2015 kann staðfestast, at nevndini kunnugt eru ongar broytingar framdar.

Nevndin hevði á vári 2015 møguleika at vitja Ílegusavnið, har stjórin vísti runt og greiddi frá umstøðunum og virkseminum. Somuleiðis var umboð frá nevndini boðið at hava framløgu fyri læknum og granskarum um vísindasiðsemiliga viðgerð av granskingarverkætlanum. Umboð frá nevndini vitjaðu eisini tiltakið Vísindavøka og granskingardagin á Landssjúkrahúsinum.

Formaður og nevndarlimur vóru á árliga fundinum hjá DNVK, sum var hildin í Vejle, Danmark. Eins og undanfarna árið var fundurin viðkomandi, og fleiri evni viðgjørd, sum eru viðkomandi fyri virksemi hjá nevndini í Føroyum.

Um heystið hevði nevndin fyrireikað kunningarferð til Íslands. Hendan vitjan varð tó avlýst orsakað av broytingum í ferðaætlanini hjá Atlantic Airways. Ætlanin er at fyrireika nýggja ferð í 2016.

Góðkendar verkætlanir í 2015:

- *”Genetisk og funktionel analyse af familier med multipel sklerose på Færøerne”*
- *”Multifactorial modelling of Parkinson’s Disease in the Faroe Islands – a longitudinal study”*
- *”Grøn stær (Glaukom) i Færøernes befolkning”*
- *”Prenatal methyl mercury exposure and vitamin D levels in relation to autism”*
- *”Effekter af motionsfodbold hos patienter med forstadie til Type 2 Diabetes”*
- *”Defining the genetic etiology of dementia/Alzheimer’s disease in the Faroe Islands”*
- *”FarGen II: Genome Faroe Island”*
- *”Susceptibility and outcome in invasive meningococcal disease in a genetically homogenous population (MeFcooc study)”*
- *”CTD í Føroyum – ein kanning av hjarta- og vøddaviðurskiptum hjá CTD sjúklingum”*
- *”Typa 2 sukursjúka og dálking” (Ískoytisverkætlan)*
- *Sjúkuúlegur innan psykiskar sjúkur hjá føroyingum – (Ískoytisverkætlan)*

¹ Sí umrøðu um hetta í årsfrágreiðingini hjá VSN 2014 undir: <http://www.gransking.fo> (VSN)

² <http://cdn.lms.fo/media/6906/genom%C3%A1lit-august-2015-til-heimas.pdf>

³ Millum annað tilmælini 8, 9, 16, 22 og 23

Afturvendandi evni í nevndini:

Rætturin at frásiga sær kunning um sjúku

Eins og undanfarna ár hefur rætturin hjá royndarpersóninum at frásiga sær kunning um sjúku verið uppi at venda nakrar ferðir. Niðurstøðan er tó enn tann sama, at royndarpersónurin skal kunna luttaka, hóast hann ikki ynskir kunning um evt. sjúku. Men hann skal verða kunnaður um, at um sjúka verður funnin, sum kann lekjast, hefur læknin skyldu at kunna royndarpersónin ella luttakaran um hetta.

Leingja og broyta verkætlanir

Av og á koma umsóknir inn um at leingja og/ella broyta verkætlanir, har loyvið frá Vísindasiðsemissnevndini hefur verið útgengið í nøkur ár. Ofta ynskja granskarar at sleppa undan arbeiðinum at heinta nýggj samtykkiskjøl frá luttakarunum, við tað at granskarin metir, at broytingarnar eru fevndar av upprunasamtykkinum. Nevndin hefur tískil viðgjørt spurningin, nær ella um tað er í lagi, at ein luttakari ikki verður spurdur, um verkætlanin dregur út, verður broytt ella longd fleiri ár aftaná at luttakarin gav sítt samtykki. Nýggja verkætlanin kann t.d. koma fram til nýggja vitan, sum ger, at tað er neyðugt at venda aftur til luttakaran við kunning, sum kann verða til ampa fyri luttakaran.

Her er neyðugt at hava mannagongdir sum áseta, hvussu nevndin viðger umsóknir um framleinging og broytingar, soleiðis at viðgerðin verður faktuel og ikki persónstengd.

Neutral luttakarakunring

Nevndin hefur í sínum viðgerðum mett tað týðningarmikið, at innihaldið í "Luttakarakunringini" er neutralt, faktuel og ikki leggur trýst á luttakaran við kensluligum áheitanum.

Eftirlit og góðskutryggjan

Nevndin hefur rætt til at hava eftirlit og góðskutryggja verkætlanir, men hefur hetta árið ikki lagt orku í hetta. Gjort er tó yvirlit yvir, nær loyvi eru givin og ganga út, og ætlanin er at seta tíð av til eftirlitsarbeiði í 2016.